

Izbaja
1. in 15. dne
vsakega meseca.

Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:
redoma
po 4 forinte,
izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezija: Pozdrav novemu letu. — Med in pelin. — Daktilus. — O heksámetru. — Človeški jezik in njega razvitek. — Primož Trubar. — Drobne vesti. — Književnost in umetnost. —

Pozdrav novemu letu.

P. D. - Pajkova.

Oj, vstajaj jasno, zora tega dnéva,
Ki novemu početek letu da;
Razširjaj blagoslov, jutránja déva,
Vže pri nastopu, na slovanska tlá;
Da staro leto, Slavi malo milo,
Srečneje in miléje bi sledílo!

Z nadéjropolnim čuvstvom te pozdravlja,
Današnja zora, vsakega srcé!
I moje se dolgó ne obotavlja
Odkrivat tebi nade in željé,
Na skrivnem koje ono si vzgojuje,
Po izpolnitvi kojih le vzdihuje.

Odkar zavést mi uma je razkrila
Slavjanske mátere pretožni stan,
Željó iskréno védno sem gojila,
Dočakati nje sreče svitli dan.
Za letom leto to mi je izteklo,
A srce še mi zbada skrbi jeklo.

Al' bodo letos rane zacelile
Se materi, solzá potok vsušíl? —
Al' bo slovanski rod napinal sile,
Slovanski se ponós enkrát vzbudil?
Al' slava létos bode nam pricvéla,
Ljubáv slovanske brate vse razvnela?

Al' bo ljubezen ta nam privabila
V slovstveni tempelj délavne moči?
Sebičnost kruto nam-li zamorila,
Književnost naša lepše da cveti? —
Značaje naše slišim to trditi,
In domovine slávo se množiti. —

In up in strah in rádot me navdaje,
In tožen moj obraz se razvedrí,
In nadam tákim srce se udáje,
Katere novo leto mi budí.
Da bile vslišane bi želje moje,
Ne goljufane, srce, náde tvoje!

Oj! vstajaj k sreči, zora tega dnéva,
Ki novemu početek létu da;
Razširjaj blagoslov, ti krasna déva,
Vže pri nastopu, na slavjanska tlá.
Za starim letom da Slavjanom milo,
Da srečno, blagodejno bi sledílo!

Med in pelin.

Izvirna povest. Spisal Anton Koder.

I.

Sova, Zakriški berič, je bil čemerikav in zadiren možak. Gorje mu, kedor je prišel z imenom in priimkom v listine, katere je nosil tako ponosno pod rokavom svoje črne dopetače suknje.

Zató so vaški možakarji zmajevali z glavami in kleli, pa bolj po tiho, kedor se je spel Sova ob nedeljah po dopoldanski službi božji na cerkveni zid, odprl svoje skrivnostne pisanje in s hripavim glasom na znanje dajal komisijska povelja, srenjske pregrehe in zabičeval strašne nasledke opuščanja. Bosopeti paglavci pa so zijali svetega strahu v čestito beriško osebo v svetli cesarski kapi, črni suknji, občudovalo učeno pisanje in hudo pridigo, ter se razpršili molče po vasi, kajti najviša, najčestitljivejša oseba se jim je dozdeval srenjski berič, Sova.

Sivi možakarji pa so razdirali pri tacihi priložnostih različne reči, katerih niso mogli prav umeti, pogodrnjavali sem ter tja in ostrom beriških povelij ugaševali v vinu ali žganju.

Kakor ima vsak človek svetlo in senčno stran ter dobre in slabe lastnosti, tako je bilo tudi pri beriču Sovi. Če odračunimo njegovo čemerikavost, hripavost in zapovedljivost njegovega glasu, potem ostro izterjevanje srenjskih davkov, možkost, s katero je pokladal svetlo cesarsko kapo bolj na levo uho svoje, kakor mlada luna debele glave, s hudimi mustačami pod nosom in še marsikaj drugega, kar ne moremo pripovedovati vsakemu, ostal je vendar še prav lep zaklad hvalevrednih lastnostij. Prva takova lastnost bila je njegova učenost, njegova važnost, njegova premetenost in pretkanost; kajti Sova je otrgal naj-

manje pet parov prtnenih, iz domačega platna v črno pobarvanih hlače v mestnih šolah. In če smemo verjeti starim perioham, ki so se še ohranile, nij bil ravno neumen vže tedaj. Povedano je namreč v njih, da je mnogo preglavice delal učiteljem, da je bil prvi v ponižnosti, kedar je bilo treba molčati, zadnji, kedar se je potegovalo za osebno čast. To so nedvomno lepe, prav lepe in redke lastnosti našega mladega Sove.

A sami ne vemo, zakaj njegovemu staremu očetu, nekdam imovitemu kmetu Zakriškemu, niso bile po volji te lastnosti. To je pokazal s tem, da, ko se je njegov nadepolni sinček povrnil na druge jesenske počitnice, ponižen v duhu, ponižen v osebni časti, torej med zadnjimi v častnih šolskih listinah, je stari poteptal s kvadratnim črevljem ob tla, udaril s koščeno pestjo ob ogel mize, pljunil po tleh in dejal: „Vže prav, zadnje gospodske črne hlače nosiš; vselej ostaneš doma.“

In mladi Sova je skremžil zbog ponižnosti zijavi obraz in slekel dolge, v črno pobarvane, prtnene hlače, ki so mu bile ves čas trn v očeh, pa tudi trn mestnim paglavcem, ki so kričali po ulicah za njim: Prtnene hlače, prtnene hlače! Sramoval pa se nij nikedar svojega kmetškega rodu naš Sova, torej tudi zdaj ne. Znamenje pa, da nij bil neumne glave, bilo je zopet to, da je kmalu potem na paši med rogato živino preštudiral, da je mestno življenje vendar le lepše od kmetškega. V mestu se pozno vstaja, malo dela, mnogo dobrega uživa, in čas takó prijetno trati, kar vsega na kmetih le nij. Torej je naravno, da je storil skazo — prvo skazo — svojemu očetu, popustil rogato živino

na paši in jo necega jutra pobrisal zopet v mesto — služit.

Ondi se je sicer zopet in kmalu prepričal nasprotnega; kajti mnogo je trpel s početka od svojih tovarišev, mestnih paglavcev, katerim nij bil po godu kmetški znanec, a bil je, kakor vže povedano, potrpežljiv in to mu je pomagalo, da si je prislužil kmalu suknene, črne hlače, gosposko suknjo na škrice in lep nov klobuk.

Tako je rasel v modrosti in letih, stopal vedno više, šel posled k vojakom, kjer ste mu prišli čez daljih šest let na cesarski ovratnik dve beli zvezdi, in mu rekali novinci celó „gospod“.

To so gotovo lepe, pohvalne, lastnosti našega znanca, še častnejše pa nedvomljivo, da je postal po častnem vojaštvu srenjski berič, imenitna oseba s svitlo kapo, dolgo dopetačo suknjo, s svitlimi gumbicami in lepim zaslužkom, pol srebrnega goldinarja na dan.

Poslednje nij bilo kaj vsakdanjega, kajti Sova je bil varčen, zelo varčen. Vsak mesec je redno kopičil zaslužene goldinarje v svoji shrambi, računil, kedaj bode čas za v hranilnico, koliko bode obresti v enem letu, koliko v desetih, kedaj se bode kapitalček podvojil itd.

Da je imel pa Sova zato važne vzroke, kakor sploh za vse svoje dejanje, katero je vedno dobro prehteval in preudarjal, to je naravno pri njegovih lastnostih.

Vže tedaj namreč, ko je oblekel prvič prtnene hlače in se šetal po ulicah glavnega mesta, je bil opazil, da ima gospoda navado ne hoditi sama; vsacega moškega se oprijemlje kaj čudno opravljena podoba s šumečimi krili, polna trakovja in kinča, s čudno kuš-

travimi lasmi ter spremljevalcu pogleduje globoko in nekako milo v oko.

Kaj da je to, spoznal je stoprv čez nekaj let, in dopala mu je ta navada. Prepričal se je, ali vsaj mislil tako, da mora biti prijetno, hoditi s tako nežno stvarico okoli, pogledovati jej zaljubljeno v oči, voditi jo kot otroka, imeti jo za nerazločljivo tovarišico.

Sklenil je torej uže tedaj, da, ke-dar bode velik, da si izbere tudi kaj tacega za primeček, in da bode zijala in se čudila vsa okolica, ko se vrne domu, češčen, imeniten, s pravim an-geljem pod pazduho.

Žalibog, da se je Sova, ko je od-rastel, moral prepričati, da so ga go-ljufale njegove sladke sanje, da nij lahko dobiti take ženske stvarice in to zaradi tega ne, ker velja taka reč denar, in to še mnogo denarja.

Hranil je on uže leta in leta v ta namen zaslužene goldinarje, toliko po-tov preračunal, koliko bi bilo dovolj za dva človeka, koliko premalo, in stoprv v zadnjem času se je prepri-čal, da nij berač, da je prihranil mno-go, da mora biti enkrat konec njego-vega samotarjenja.

V znamenje, da je resnica, kar je mislil, kupil si je novo, svitlo ce-sarsko kapo z rumenim obrobjem, dal obrniti črno sukno, bril si pogosteje čemerikavi obraz, gladil in krivil dolge mustače, in se trudil na ves mogoči način, da bi zakril malo plešo na glavi, katera je silila vedno bolj na dan, ka-kor luna iz razmršenih oblakov, iz njegovih sem ter tja osivelih lasij.

Poslednje se ve da, mu je bilo najhujše in Sova se je prepričal v svojo neizmerno žalost, da je prekoračil ve-selejo dobo svojega življenja, kakor trdi svet, a on še nij užil ničesar;

torej je upal dalje, in važne vzroke je imel za to.

II.

Sova je imel razven srenjskega posla, to je važne novice in povelja klicati v nedeljo pred cerkvijo, davke pobirati, javni mir varovati itd. še drugovažno in morda redko lastnost: bil je namreč premeten — modroslovec. Da, modroslovec! Človeštvo je on delil in sicer ne po spolu, temveč po drugih okolščinah v dve glavni polovici, v prvo imovito, obdarovano s svetnimi darovi, ki posojuje denar, v drugo, ubožno, ki jemlje na posodo. On je sam delal sicer častno izjemo. Pri-števal se nij niti k prvej niti k drugej, kajti na posodo nij prosil nikedar, in ko je hotel pri nekej priložnosti iz-posoditi si njegov znanec pri njem goldinar do nedelje, dejal je: „Ni-mam, kje čem vzeti?“ Poslednje je bila sicer laž, a le v sili — in taka je dovoljena ali kali? — vsaj Sova je uganil in preštudiral tako. In po-soditi cel goldinar, brez obresti, le na pošten obraz, brez zagotovila, ke-daj se vrne, to je hudo, to je atentat na njegove varno shranjene novce, na ves up lepše bodočnosti.

Da bi se bil pa Sova vendar le rad prišteval k onej srečnejši polovici, ki posojuje novce, to je naravno, in kako bi ne bilo? A omeniti moramo, da si poslednjega nij želel iz rodoljubja in usmiljenja, toda, kakor je znano, privošil bi si bil rad tako stvarico, kakoršne je videl v glavnem mestu s šumečim krilom, zaljubljenim pogledom in ljubó naslonjene na možko podporo. Recimo naravnost in od-kritosrčno: ženil bi se bil rad in sicer ne slabo, temveč bogato, imenitno.

Da bi mu bilo poslednje težavno ali nemogoče, ne smemo trditi; dela

delali bi mu krivico, katere ne za-
služi. Vsaj pogledovala je marsikaka
vaška lepota v srpanu skrivaj za njim,
ko se je vzpel ob nedeljah ponosno
na cerkveni zid, učeno strmel v nem-
ška povelja, ja na znanje dajal in zabi-
čeval, ter si mislila: „Napačen bi ne
bil ta Sova; lepo službo ima, zlehka
živi sebe in še ženico povrh, in tudi
spoštovanja mu ne primanjkuje.“

Sova je opazil vse to in dobro
vedel, komu veljajo prijazni pozdravi in
priljudna vabila marsikake drage, a
delal se je, kot bi ne videl ničesar;
nij bil neobčutljiv, nezmožen rahlega
čutja. In tudi tega nij storil brez pre-
misleka.

Preračunil je, da je njegov stan
časten stan, služba ne slaba, da se
je nekaj učil v mlajših letih, da ima
več v glavi, ko vsi kmetje na daleč
okrog in da ga čisla celó cesarski
komisar, ki je učen in imeniten gos-
pod. Da se mu v taeih okolščinah
spodobi tudi primerna častna nevesta,
to je naravno. Kmetiške ne mara,
taka bi mu delala sramoto, niti nem-
ške besede bi ne mogel govoriti z
njo, in ko bi v nedeljo v črni dopetači
pred cerkvijo stal, smejali bi se ljudje,
kazali s prstom za njim in dejali:
„Glejte, gosposk in učen človek je, pa
ima kmetiško za ženo!“

Tega ne, to ne sme biti, temveč
gosposka, ljubeznjiva, imenitna in po-
vrh še petična, taka mora biti njegova
žena, ker njegovi prihranjeni goldi-
narji ne smejo na dan, kajti ko bi
se urno potrošili, kaj pa potem?

Tako ugibajoč in razdirajoč je se-
del Sova neko popoldne v krčmi pri ku-
pici vina. To pa zopet le zaradi tega,
ker je čul, da daje vino moč, da okre-
čuje duh in vzbuja modre in zdrave
misli. Ravno poslednjih je on po-

treben baš zdaj, da še nikedar ne
tako. —

Samotarjenja se je prenasitil, že-
nil bi se rad in to dobro, gosposko
in bogato ženil, drugače ne. A svet
je težak, misel pobija misel, nikjer se
ne prikazuje lepa, zapeljiva priložnost!

Tako sloni ono popoldne Sova
čemerikavega obraza, strupenega po-
gleda pri kupi vina, gladi si kuštrave
brke, zakriva z levico sovražno plešo
na glavi, ki mu hoče razrušiti pol
zlatih gradov, ki se prikazujejo sem
ter tja v njegovih tolažilnih mislih.

Zdaj se zgane, pol kupe rudečega
vina izlije v enem dušku v se, pomen-
ljivo potegne z desnico po mračnem
čelu in oči mu zažaré nenadnega ve-
selja. Ozre se, kakor nevedoma skozi
omreženo okence na cesto in dalje po
njej. Ondi, sredi vasi, dviguje se
najlepše, največe poslopje vse vasi:
ponosni župnikov dom. In nekaj, kakor
goreča iskra vzbujenega upa, preletí
debelc beričevo glavo.

Spomni se, da je opazil zadnje
dni, da ste se naselili pri gospodu
župniku dve gosposki deklīci, lepi,
imenitni, taki ste se dozdevali vsaj
njemu, akoravno niste ravno mladih
let. A to nič ne de, tudi on nij več
mlad. Ljudje pravijo, da ste v rodu
z gospodom župnikom, da ste bogati,
ali vsaj bodete nekđaj, če niste vže
zdaj. —

Ves svet se zavrtí Sovi pri tej
sladkej misli. Tako lepega trenutka
še nij imel v vsem svojem življenju.
Vse se mu smeji same sreče, kajti
upapolen pravi Sova sam sebi: „Kaj
bi bilo, ko bi eno teh deklīc za ženo
vzel? Lepo, prav lepo bi bilo to! Lepi
ste, bogati ste, župniku ste v rodu;
torej tudi imenitni in častni, ne de-
lale bi mi sramote. Da! kakor nav-

lašč ravno izmed teh je vstvarjena ena za-nj; če ne ta, pa nobena druga; ženil se ne bođe nikedar več.“

Ko ugiblje tako Sova in zija same nadepolnosti, spomni se v svojo nepopisljivo tolažbo, da je trnila celo ena in sicer starejša, z očesom, ko ju je srečal prvi pot na vasi. Da! to je dobro znamenje, pomenilo je nekaj ali še mnogo, neizmerno mnogo; morda, morda je uganila njegove misli, poštene moške misli, morda ga ljubi vže zdaj in prikimava, ko jej razodene skrivne želje svojega srea.

Tisti večer je bil eden najveselejših za Sovo. Pil je, videč se v nepričakovanej sreči in še obilo. V pijači se mu je odprlo srce in razvezal jezik; da je pripovedoval celo svojemu tovarišu, sicer neumnemu kmetu, o svojih shranjenih bankoveih, o ženitvanjskih mislih in mnogo enacega ter tako prvi pot onečastil svoj beriški, gosposki stan v priprostej družčini. V znamenje,

da je resnica, kar govori in da nij zadnji, kar se tiče bankovcev, plačal je tovarišu, ki mu je neprenehoma pritrkoval in se mu čudil v svetem strahu, dve celi kupi rumenega vina. Pri odhodu pa se je spozabil celó tako daleč, da je objel v kuhinji, kjer je zažigal z gorečim utrinkom dolgocevnega pipo, staro dekle ter jej nekaj zaljubljenega zašepetal na uho. Tudi to je storil prvi pot. Vsaj, kaj ne stori človek v ljubezni? „Ljubezen goré preskače in morje preplava“, pravi pregovor in naš znanec berič, akoravno učen, spoštovan, imeniten človek, bil je na enkrat zaljubljen, veselja vnet, kakor so enkrat vsi ljudje, če ne mladi, pa stari, kakor trdijo modrijani.

Stoprv v pozno noč se je vračal Sova domu in sanjal potem do ranega jutra o bankoveih, o lepej nevesti in o svojem čestitem beriškem stanu.

(Dalje pride.)

Daktilus.

Zložil Milan.

I.

Tebe, oj dáktilus, — čuj me! — kličejo moje vrstice!
Meni si Vénera, Muza si meni in Pítija modra.
Kar je nekterim Apólo, baš isto si, daktilus, ti mi:
Navdušitelj in blagi buditelj in zvesti prijatelj!
Bodi mi zvest! Zvestóst dan danes je redka le ptica:
Ljubica ljubemu zvesta nij več; prijatelj obrne
Hrbet prijatelju, brž ko se temu je mošnja vsušila;
Otrok roditelja več ne spozna, čem noga vdrží ga,
In naročniki o novem se radi 'zneverjajo létu.
Svet sploh vlada Merkúr in skórjica boljšega kruha;
Pégazus v skednju vreteno vrtí v kolobár ino mlati,
Muze pa sčinjajo gosti plevélj, da vlovijo kak krajcar. —
Daktilus! svóboden ti se obnesi! Zató te pozdravljám!
Vem za načine, kakó te uprezajo v razne telege,
Ali pri meni boš prost! — Baš ker si ti mali le „prstek“,

— „Daktylos“ Grkom je prst, tri članke različne ki nosi —

Skrbno te bom negoval in svóbedo vsáko delí ti,

Kolikor zdrava ti bo in njo ti dopuščata stroga

Pesnika, eden Vergilj in drugi prijatelj Horácij

(Prednika Josipu Cimpermanu in Boris-Miranu). —

Čuj mi sedáj pogodbe, pod kojimi jemljem te v družbo!

Delala bodeva vkup heksámetre, mére šestérne,

V kójih bo mésto ti peto v zavétje služilo zgol' varno,

Kjer si lahkó životek boš ves k počitku raztézal,

Ali na šestem za celi en članek se zópet mi skrčíš;

Tudi na prvem in drugem in tretjem in štrtem

Mestu ne boš se ti sam glasil, no v časih v zaméno

Z bratom spondejem čredíl se prijazno in v časih s — trohéjem.

Ali — kot pravi insékt — zarézo imel boš nositi.

Prva — penthemimeres — je možka, za tretjo dolgóto,

(Kakor ti kaže ta verz, ki ga ravno v primér ti podajem),

Druga — za tretjim trohéjem se zove — zarezja je ženska,

(„Ženska“ zakaj, ne vem; to Levca v Ljubljani poprašaj);

Tretjej hepthemimeres je imé; (semikólon jo kaže);

Štrta je — — Bog jo poznáj! ali menda pa res nij nobene? — —

Knjige takó govore, da tri zarezje so glavne,

Tudi da vsaka za-sé heksámetru daje veljavo:

Ali penthemimeres, al' ona za tretjim trohejem,

Ali hepthemimeres, al' možka al' ženska zarezja,

Vseh pa penthemimeres da je „kapo“ in zvonec da nosi. —

Kakoršen bodeš tedáj pri meni, oj daktilus, veš zdaj!

Javkati, brate, ne smeš! Solzám jaz nisem prijatelj;

Kdor bi nad svetom solzil se, odkod bi očij si posódil? —

Svetu ne čudim se jaz, ker malo mu, vedi, zaupam,

Nego živeti brez solz, a ne brez sladkega sméha,

To se mi vidi poklic, za koji živim in umrém rad. —

Voljen, pravilen in zvest mi, oj daktilus, vselej ostani;

Dolg razprostira pred táboj se pót, čas dolgega leta,

Mnogo težav in mnogo prahú pričakuje še naju,

Vendar doseže in zmore se vse, če možko se hoče.

Možko nastopi svoj pót; za trud ino pót se ne brigaj!

O heksámetru.

J. Pajk.

1.

Akoravno je g. Milan lastnosti heksámetra v svojem „daktilus-u“ razložil, vendar se nam šče zdi potrebno, to „stvarico“ nekojim nadrobneje razložiti. To je namen teh vrstic.

Pred vsem drugim, kaj poménja „heksámeter“? — Ime je grško in sestavljeno iz heks = šest, in metron = mera ter pomenja „šestomer“ ali „šestomerec“ (šče druga imena bi lahko nosil, ali o tem pozneje). —

Kaj pa je ta „šestomer“? — Nič hujšega, nego imé neke cele pesniške vrstice, ktera je iz šest . . . sestavljena.

Iz česa tedaj sestavljena? prашate. — Na to se ne dá tako brž odgovoriti; najbolje menda bo, ako se reče: sestavljena iz nekajih šest pesniških „mér“ ali „stop“ (kakor nekoji pisatelji pesniške mére po slov. imenujejo).

Ali káke so te „mére“? Kakovo nosijo obliko, dolgost, kakove lastnosti? — Ako je naš heksameter tako zvani „daktilični“ heksameter, tedaj nas utegne uže ime do pravega odgovora privesti. Povsod v umetnostih vladajo namreč ideali ali nazori; brez njih nikjer nij nič opraviti. Takó je tudi pri dakt. heksametru. Idealno mišljena podlaga njegovim šesterim méram je neka vrsta pesniške mére, ki se zove — d á k t i l u s ali po grški „dáktylos“, ktera beseda pomenja „prst“.

Ta daktilus (troječlenkastemu prstu podoben) ima pa ta-le obraz: — ◡ ◡ (a), t. j. on ima eno dolgóto in dve kratkóti; priméri slovensko besedo: „kléčejo“ (a).

Vendar pa nij potrebno, da bi morala vselej le ena sama beseda daktil predstavljati; lahko ste tudi dve besedi; prim. „méni si“ (b), in tedaj se vidi, kakor da mesto daktila stoji eden trohéj in pa šče ena kratkóta povrhu, kar se v metriki takó-le izrazuje: — ◡ / ◡ (b).

Pa tudi tri besede lahkó stojé v enem daktilu; primeri: „kér si ti“ (c). (V takih slučajih je šče bolj nego pri (a) in (b) pravega naglaševanja besed treba, da se vse tri kot eden metron izgovarjajo).

Ta slučaj se metriški takó-le izrazuje: — / ◡ / ◡ (c)

Ali mogoč je šče četrti slučaj, namreč da za enozložno besedo pride dvožložna, pa slabo naglašena, in da zopet obé vkup eden daktil sestavljate, priméri: „trúd ino“ (d). Metriški se ta slučaj takó-le predstavlja: — / ◡ ◡ (d).

Vendar pa nikár nij misliti, da bi morale v daktilih vedno po céle besede stati. Nikakor; tudi konci in krajei sprednjih in slednjih besed se lahkó v daktilu stikajo; priméri: „blagi bu-“ [ditelj], „-ditelj in“; „-jatelj pri-“; „-tí v kolo-“ i. t. d.

Taki konci besed, kakovi se v obliki (d) in (b) vidijo, namreč da konec besede v sredino daktila pada, delajo tako imenovane zarezze (zarezza = lat. caesura), ker daktilu takó rekoč život zarezujejo; priméri zgoraj: méni si (b) in trúd ino (b), blagi bu- (b), -tí v kolo- (d). Pri slučaju (c), kjer se trije ločeni zlogi ali pa tri enozložne besede stikajo (prim.: kér si ti, tí se ob-, je dvomno, ali se imajo pod obliko (b) ali pod obliko (d) podréditi. Zató jih ne jemljem tu v posebni ozir.

Zarezza tedaj v daktilu stojí ali brž za dolgóto, priméri: „trúd ino“, „-tí v kolo-“ in se tedaj imenuje možka zarezza; ali pak stoji za trohejem (kakor v slučaju (b): méni si, blagi bu-) in tedaj se zove ženska.

Ker se pa dolgóta daktilova (—) zove arza (arsis), t. j. povišenje glasú, zato se dá možka zarezza tudi kot zarezza ali cezura „za arzo“ imenovati, ženska zarezza pak, ker je za trohejem, „zatrohajska“ zarezza.

Možke daktilove zarezze oblika je:

— // ◡ ◡, ženske pa:

— ◡ // ◡.

2.

Pod heksámetrom — ako to besedo sámo na sebi, brez posebnega priloga rabimo — razumeva se navadno daktilična ali iz šest daktilov sestavljena méra, t. j. pesniška vrstica, v kojoj je šest daktilov sestavljenih. Zató bi se smel tudi 'šesterec' ali 'šesternik' zvati. Oblika tej méri je:

— () — () — () — () — () — () — ()

Ali také se daktilični heksameter bolj v starinskej poeziji, sicer pak jako redko rabi; navadna njegova oblika je temveč ta, da šesti dáktíl nij cel, nego za eden zlog krajši, namreč:

— () — () — () — () — () — () — ()

Ali tudi oblika (f) nij dovolj občna; v šestej (zadnjej) méri namreč ne stoji vselej trohéj, ampak končni kratki zlog sme tudi dolg biti, tedaj mesto troheja (—) spondéj stati: — —, in tako ima zadnja méra dve obliki, koji hočemo v eno samo také-le združiti:

— () — () — () — () — () — () — ()

S tem, da je zadnja mera dvojezložna (mesto trojezložna), doseže se na koncu heksametra nekakov prenehljaj, kteri čitajočemu ali govorečemu daje oddiha.

Ta sprememba v šestej méri, da namreč mesto daktila tam stoji trohéj ali pa spondéj, je pa tudi za vso ostalo stavbo heksametra važnega pomena.

Kakor je namreč vsled postavljenja krajših mer na šestem mestu heksameter nekaj svojega brzega téka izgubil in počasneji postal (kar se brž vidi, ako se taki heksametri zaporedoma čitajo), také se dá tudi drugod v heksametru isti namen počasnosti doseči, ako se mesto trizložnega daktila kakova dvozložna méra postavi.

Ta svobodnost daje heksametru jako raznovrstne obraze in brani, da enoličen in enoglasen ne postane, kar bi sicer lahko bil, ko bi zaporedoma iz samih daktilov bil sestavljen.

Takó se tedaj oblika (g) sme samó idealna ali podložna imenovati; v nje primer naj služi znani Vergiljev verz — o brzo tekočem konji-

(e)
čú: Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula
campum.

Nadomestuje se tedaj daktilus povsod sredi heksametra na dva glavna načina: ali s trohéjem ali pa s spondéjem. Pri tem nado-

(f)

mestovanju pa je treba paziti na razne čase, narode in okolnosti; kajti da-si to pravilo v obče veljá, ima ono vendar tudi svoje meje, na koje treba ozir jemati.

Pri Grkih in Rimljanih n. pr. je sredi heksametra samó spondéj bil daktilov namestnik, pri Nemcih

(g)
in Slovencih pa je zraven daktila tudi sam trohéj dopuščen, samo v petej méri ne.

Pri novejših národih, ki sploh besedni naglás v metriki poudarjajo, je tedaj svobodnost heksametra večá nego pri starih klasikih, ki so najbolj na kákovost ali kvaliteto zlogov gledali. —

V nemških in slovenskih heksametrih tedaj sme na prvem, drugem, tretjem in četrtem mestu (peto naj redno imá ali daktil ali k večemu spondéj) na mestu daktila ali spondéj ali trohéj stati.

Toliko o nadomestovanju daktila na početku in sredi heksametra.

3.
Preidimo sedaj k cezuram ali zarezam!

Da so one dvoje, možke in ženske, razložil sem uže gore.

V vsakej méri je lahkó po ena obojih zarez in to ali za arzo ali za prvo thezo, t. j. za trohejem, ako mu sledí šče ena kratkota; primeri gore (d) in (b).

Cezure so z ene strani baš nasprotno temu, kar njih imé in zvanjanost poveda. Po zvanjanjem sodéč so one prenehljaji besed sredi posameznih mér, ali baš vsled tega, da konec kakove besede spada v to, početek besede pak v prejšnjo méro, postane ista beseda, oziroma konec iste besede, vezilo dveh ali več daktilov, takó da je cezura ob enem nekoje vezilo heksametra. Mislimo si namreč vsako stopo za se iz celih besed, brez cezur, izraženo, ondaj bi heksameter sluhu razpal in ne imel nič več celotnega; primeri sledeči slabi latin. heksameter:

Sparsis hastis longis, campus splendet et horret.

Z druge strani pak dajejo nekoje cezure heksametru res to lastnost, da ga v večmérne ude ali članke razdeljujejo in ga takó razumljivejšega delajo. V tem oziru tedaj cezure po pravici nosijo ime za réz. (G. Milan imá prav, ko pravi o zarezah, da one delajo iz heksametrov nekakove in-sekte, t. j. da dajejo heksámetru člankovitost.)

Izmed zarez so najimenitnejše tri, ktere se zató glavne cezure imenujejo.

V večé njih poznavanje in razločevanje hočem na tanje o njih govoriti.

Prva, ker najnavadnejša vseh, je ona možka cezura, koja stojí v tretjej méri, in to za tretjo arzo ali dolgoto, in se imenuje penthemimeres. Nje oblika je sledeča:

Ta cezura se imenuje penthemimeres, kar je grška beseda, sestavljena iz pente = pet, hemi = pol, in meros = del, t. j. cezura petopolovična, ako se namreč dolgota ali arzis vsake mére jemlje za eno polovico, kratkote pa ali kratkota (ako namestu daktila stojita spondej ali pa trohéj) za drugo polovico vsake mere.

Pred to cezuro stoji troje arz in dvoje thez, torej vkup pet metričnih polovic. Zató je penthemimeres ali petopolovična zarezava svojega imena v resnici vredna.

Penthemimeres stojí blizu resdine, pa ne sredi heksametra; kajti za njo je sicer troje arz, a četvero thez, vkup tedaj šče sedem polovic.

V rythmiškem oziru tedaj penthemimeres zarezuje heksameter v dva neenaka déla, ktera si, ako vsako polovico mére = 1 računimo, odgovarjata kakor številki 5 : 7.

V primer nekoliko takih heksametrov, ki imajo jedino penthemimeres.

Iz grškega:

Méniñ acíde theá Peléiadjé Achilléos. *)
(prvi verz Iliáde.)

Iz latinskega:

Multa ferunt anni venientes comoda secum.
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci
Non semper feriet quodcumque minabitur arcus.
(Horac.)

Iz nemškega:

Liest doch nur jeder
Aus dem Buch sich heraus, und ist er gewaltig,
so liest er
In das Buch sich hinein, amalgamirt sich das
Fremde.
Ganz vergebens strebst du daher, durch Schriften
des Menschen
Schon entschieden **Hang** und seine Neigung zu
wenden;
Aber bestärken kannst du ihn wohl in seiner
Gesinnung,
Oder, wär' er noch neu, in dieses ihn tauchen
und jenes (Goethe.)

Iz slovenskega:

Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti
Zákon nature je tak, da iz malega raste veliko.
(Koseski.)

*) naglás tukaj znači metrično arzo.

V zemlji domači ležiš, predragi zemlji slovenski
Zorna pač skoraj pomlád zasije deželi slovenski
(B. Miran.)

Prišla je tožna jesén, povešajo rože glavice
Kaj mi je petje in eret, ki déla nam kratko
zabavo? (Jos. Cimperman.)
Svétu ne čudim se jaz, ker malo mu, vedi, zaupam
(Milan.)

Ako razméro heksametrovih polovic 5:7 obrnemo (7:5), tedaj dobdemo drugo vrsto glavne cezure, ki se imenuje hephthemimeres, ktere metrična oblika je:

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡

Ta zarezá stoji za četrto dolgotó ali arzo. Imé hephthemimeres, iz grškega heptá = sedem, hemi = pol, in meros = del, pomenja, sedmopolovična zarezá, ker pred njo stoji sedem metričnih délov (polovic), namreč četiri arze in tri these. Ker za to cezuro stóji pet polovic, namreč dve arzi in tri these, zató sta si obá déla heksametra razmérna, kakor številki 7:5.

Med penthemimeresjo in hephthemimeresjo so tedaj glavni razložki, da pred penth. stóje tri dolgote, pred hepth. pa četiri, da je tedaj hepth. za dve metrični polovici daljši. Menda je baš to krivo, da se ta cezura pri starih klasikih sama menjkrat rabi, nego vse druge glavne.

Nekoji priméri edine hephthemimeresi!

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡ (i)

Iz latinskega:

Denique quatenus exéidi penitus vítium irae
Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
(Horac.)

Iz nemškega:

Leider das überrheinische Land, das schöne,
verlassend,
Dass er das Unbedeutende fasst, und das Theure
zurücklässt.
Tretet herein, in den hinteren Raum, das kühlere
Sälchen (Goethe)

Iz slovenskega:

Peša krepóst mu, trésejo se kolena hodečim
(Koseski).
(Konec pride.)

Človeški jezik in njega razvitek.

J. š.

Po jeziku se človek odlikuje pred vsemi živalmi, in tudi pred bogovi samimi, ako se sme tako govoriti. V pesniških proizvodih starodavnih narodov se sicer čita, da njih bogovi govoré; celó smeh se čitatelju vsiljuje, kadar bere, kako se prepirajo in kregajo med sabój Homerjevi bogovi. Tudi v sv. pismu nam čestokrat gospod bog Jehova po človeško govori. In celo mi si mislimo, da bog ta blaženi dar v sebi hranjuje, če jezik naš imenujemo „dar božji“. — Ali kdo bi v vsem tem kaj drugega spoznal, nego ono dobo, oni čas, ko si je še človek bogove v svoji fantaziji slikal s truplom, kakoršno je naše, in telesnimi dejanji,

krepostmi in slabostmi, katerim smo tudi mi zemljani še dan danes podvrženi. Ti nagledi so bili za više božje bitje nepristojni. Grški duh je v svoji velikosti to nedostojnost uže tudi spoznal, in si s tem bogovom zadostiti prizadeval, da jim je od človeškega jezika različni govor podtaknil. Dostikrat se namreč v grških junaških pesmih pristavlja, da se ta ali ona stvar pri ljudeh tako, pri bogovih pa inace naziva. Ravno ti in enaki nazori živé tudi v narodnih pesniških umetvorih, ki jih nam podaja nordiški duh v svoji „Eddi“. Ali pri vsem tem vzvišenem nagledu le vedno ostane mnenje, da imajo ta božja bitja kakor človek

posebne govorilne organe za svoje potrebe. —

Tem nasprotno pa imájo živali v istini kakor mi glaseče ali zvučne organe v svoji oblasti. Ali to nikakor ne vse stvari. Tudi med živalmi je dosti nemih ali mutastih, kakor na primer dvoživke, ribe, črvički in žuželke; to je skratka vse tiste stvari, ki so s celim svojim bitjem in dejanjem navezane na eden živelj sam, ali samo na en kraj, in katerih poslovanje je vedno edno in isto, odgovarjajoče njihovemu celó omejenemu bivanju in kretanju. Obdarjene pak so zopet z govorilnimi organi vse one živali, ki celo svobodno spreminjajo svoja bivališča; katerih delavnost se odlikuje po mnogóterni različnosti, in kojih kretanje nikakor nij samo od enega življa odvisno. Tako četirownožnice in ptice. Čem z večim razvitkom se žival ponaša, tem razločnejši so njeni zvuki; tem veči nagon nam kažejo, s svojimi glasovi, liki ljudje z jezikom, med seboj posredovati; tem odločnejši živi v njih nagib ena drugo posnemati, nagib, celo sličen nagonu, ki v človeku živi, in ki edini posreduje in prevája človeški jezik od enega do drugega bitja. Tako nam tudi pravljice iz preteklih časov pripovedujejo, tako nam pripoveduje tudi še zdaj prazna ali vražja véra o živalih, da znajo po človeško govoriti. Pri Homerju se pogovarja Ahil s svojim konjem; in ta mu prorokuje s človeškim glasom prezgodno smrt. Kdo bi se pri tej priliki tudi ne spominjal, kako se v slovanski narodni pesmi s svojim šarcem pomenjuje kraljevič Marko? V slovanskih in germanskih pravljicah in vražah še živi ideja, da se živina v hlevu na sveti večer razgovarja in ena drugej težkoče in trp-

ljenje svoje pritožuje. Kdo se spominja še zdaj med našim ljudstvom živeče vére, da se živina med seboj razgovarjati zamóre le na sveto noč tako, kakor se je nekđaj o starodavnih časih. Da, še zdaj koraka marsikteri ponižni gospodar in mnogoteri radovednež na sveti večer o polnoči pod lino živinskega hleva, da bi se pričel o tej čudni narurni prikazni, in zvédel, če si res voli pritožujejo malomarnost hlapčevo, ali gospodarjevo neskrbljivost.

Povsod so pa preljube ptičke, ki se po pravljicah in pesmih najbolj zgovorljive prikazujejo; in to prednost jim pa tudi po pravici lahko iz čellega srca dopuščamo. Ptice imajo uže po starodavnem nazoru sam svoj jezik, ki ga le one same razumevajo, same znajo, izvzemši le tiste ljudi, ki so po božji volji in milosti zato razsvetljeni, kakor Homerjev Kalhant ali rimski avguri, ki po ptičjih glasovih prorokujejo. In tudi zdaj so ptice izmed vseh živalij še le vedno tiste, ki človeka s svojimi glasovi najbolj razveseljujejo, če ravno nam njih glasov pomen celo neznan ostane; ali kdo praša po pomenu, če so le melodije harmonično zlite?

Ljudska fantazija še gre dalje; ona celo neživeče stvari počlovečuje in oživlja: tako v basnih celo drevesa med seboj govore! da, celo zvonov zvonjenje in mlinskih koles ropotanje se tolmači, kakor odmev človeških glasov. —

Živalski glasovi, živalski jezik je pa le gol odmev ali prav za prav izraz čisto telesnega občutka; od same lakote tuli volk, in zavija pes; od žalosti po izgubljenem teletu vbéli krava; iz gole ljubezni in zadovoljnosti nad lepim jutrom nam žvrgoli

in prepeva škrjanček. Vse to pa niso besede, temveč le zvuki brez vsake zveze in pomembe med seboj. In če se tudi papiga nauči človeške besede izgovarjati in v celih stavkih ljudi oponašati, vendar le to nij njen, pravo prirojeno govorjenje, temveč le naučeno, privajeno, umetno pa ne naravno. Izgovorjenih besed zapopadek pa mu ostane večno skrit in mrtev. Kar papiga sama izgovarja, tega pa tudi ne more privaditi svojim mladim. Oni kričijo po svoji navadi zdaj, kako se nekaj; in le človek je mojster v tej umetnosti, le on jih zna privaditi, da človeške glasove in besede posnemovaje izgovarjajo.

Vse to je pa pri človeškem rodu vse drugače. Sicer tudi človek s svojim govorilom razodeva svoja notranja telesna čutila; tudi njegovi glasovi postanejo nehoté izraz njegovega čustva, — kar nas pa bolj opominja na živinsko stran naše nature: zdaj nehoté kriči in veka novorojeno dete, zdaj se začne samovoljno v svoji zavednosti nasmehovati preljubi svoji materi. Vsi medmeti (interjectiones) so skoraj samo le izraz telesnih čutil; na kar se upirajo nemških slovnice term. techn. „empfindungs- ali ausrufungswörter“, oni so le narumni zvuki, ki se celo strinjajo z živalskimi glasovi.

Ali človek ima tudi pamet, um, kar ga, bi lahko rekel, edino loči od živali. Um in pamet se kažeta tudi v njegovih glasovih. Pamet daje njegovim pojemom izraz; ona druží v zvukih njegove misli o stvareh, ki ga obdajajo; ona še le stvari tem nagledom odmernó besedo v lepi, trdni obliki. Tako nastane glas za glasom, beseda za besedo, vedno odmevajoča duševnim njegovim nazorom. Zdaj še le prav za prav začne človek govoriti,

zdaj še le nastane jezik, ki je po pameti in razumu prvi najboljši dar človeški. —

Kako visoko pa tudi človeka nad živali njegova pamet povzdiguje, vendar je on koj, ko se narodi, bolj reven in od svojih močij bolj zapuščen, kakor žival. Pa tudi za naprej; kako malo si zamore pripraviti z edino svojo močjo in svojih udov ročnostjo za svoje življenje, kako malo je olepšati in zboljšati! Brez matere ljubezni bi dete onemoglo in skoprnelo; brez močnega duha, brez orožja in orodja, ki ga iznajde duh njegov, bi ga slaba roka njegova niti ne mogla rediti in oblačiti, niti mu prebivališča stvarjati. Ravno tako je tudi z njegovim jezikom. S svojim rojstvom dobi človek svoje govorne organe; samo neuredjene posamezne glasove in zvoke prinese seboj na svet: vse, kar tudi žival v svoji lasti ima. Ali to še nij jezik. Na meseca leta dni vedno ostane ném: ne govoreč besedice, vedno le *νήπιος*, infans; in še le po malem druge posnemovaje se začne učiti tudi tiste organe rabiti in nadvladovati, ki so nalašč za to stvarjeni in uredjeni, da z njimi govori in svoje misli izrazuje. On se uči z njimi govoriti. Glavni del svojega duševnega življenja pa dobi človek sploh le od ravno istega bitja, v katerem so prve kali njegovega življenja pognale, in iz kterega prs je prvič pil svojo telesno hrano. Zastran tega se tedaj razume, zakaj da se pri določbi, kakove narodnosti da je kdo, vedno le poprašuje, kakoršen je jezik mati govorila, nikakor pa ne, kakoršnega da oče; in če se ravno dežela ali kraj, kjer se naš jezik govori in smo mi odrastli in domá, „očevina“ imenuje, vendar jezik svoj le „materni jezik“ nazivljemo; dosti bolj umno in

pomenljivo, kakor pa latinci „sermo patrius“.

Žival ne potrebuje tacega poduka, kakor človek. Vzemimo ptiča iz gnjezda, koj ko se izvali in ga izrédimo na samem — on bo vendar, ko vzra-
ste, prepéval in žvrgolél, kakor mati in oče njegov, če jih tudi ne bi bil slišal nikdar poprej. Mlada kukavica še vedno enako in svoji materi podobno „kukúka“, če se je tudi v tujem gnjezdu s tujimi ptiči vred izvalila in v njihovi družbi vzrastla. In ravno tako je pri drugih živalih. —

Samo človeški jezik imá to čudno posebnost, da se le plodi od matere do sina, od vnuka do vnuka, samo po vedno se ponavljajočem posredovanju s tém, da druge, ki govori-
rijo, poslušamo, to pa, kar slišimo, si izgovarjati prizadevljemo. Kdor se glu-
h rodi, ta ostane vsled tega tudi vedno

mutast in ném. In če bi bila Romul in Rem vedno ostala pri svoji volkulji, ki ju je dojila, v istini, ne bila bi se naučila govoriti latinski, temveč le po volčeje tuliti. Tudi dandanes bi nam ta izrek gotovo izkušnja potrdila, ko bi človeško srce in materinski čut ta nečloveški „eksperiment“ dovolila. Veliko nasprotje, veliki „kontrast“ se nahaja tedaj med človeškim in živalskim jezikom. Ptica pevka začne, ko gnjezdo zapusti, brez vsacega podučevanja svojemu rodu posebno odločene in značajne melodije prepévati, človek se pa še le mora naučiti od svoje matere, posluževati se svojih govornih organov in besedo za besedo izgovarjati; skraja samo „ata“, „mama“, „papa“ in stoprv po dolgotrajnem poslušanju in posnemanju bolj težke, zvite in skrivljene besede.

(Dalje pride.)

Primož Trubar

početnik novoslovenske književnosti.

Po izvornih spisih prof. M. Valenčak-a.

Slovanom rabi, kakor je znano, dan danes troje po vsem različnih alfa betov, ktera prikazen je pri pre-
mišljevanju in cenjenju slavjanskih narodnih prosvét in razvijanja slavjanskih plemén čisto posebnega in to naj-
višega zanimanja vredna.

Uže sama imena teh alfabetov so jako značajna; po povestničnej vrsti se ona glasé: glagolica, cirilica in latinica, t. j. glagolska, cirilska in latinska pisava ali abeceda.

Slednja teh in ob enem izmed slavjanskih najmlajša, služi katoliškemu in protestantskemu vero-
izpovedanju, cirilica pak rabi Slavja-

nom grško - iztočnega vérskega obreda.

K rabiteljem latinice pripadajo torej vsa ona slavjanska plemena, koja so prišla nekđaj z Rimom ali z Nemčijo ali pa tudi z obema v do-
tiko in so v daljših povestničnih za-
vezah z obema ostala. Ta plemena so: Čehi, Poljaki in lužički Sorbi na severu; Slovenci in Hrvati na jugu. K ciriličnim pa spadajo pred vsemi: Rusi, Srbi in Bolgari.

Iz tega razdeljenja se vidi, da cirilica veliko večino današnjega slovanskega sveta preobladuje in da jo več nego 60 milijonov ljudij rabi, med

tem ko latinica samó kakih 20 milijonov pripadnikov šteje.

Pri jako drobnem oddelku naposled omenjenih, katoliških Jugoslovancev, namreč pri onih, ki prebivajo po kvatarskih otokih, po obalah adrijskega morja v Dalmaciji in v hrvaškem primorju, ohranila se je na jako čudoviti način v cerkvenih obredih glagolska pisava. Vendar pa se ta alfabet izključljivo in samó v bogoslužbenih knjigah rabi, med tem ko v vseh neobogosluzbenih zadevah narodnega življenja latinica gospoduje.

Ta v zapadnej cerkvi osamljeni in jedini privilegij, lastni narodni jezik bogoslužbeni, priborili so si v Rimu prednjiki in pradedje uže v 9. stoletju, ter ga sredi najtežavnejših okolščin in bojev prihranili do današnjega dne, — nálik onemu, zopet le slovenskemu privilegiju v zadevah celibata, koji so si nekoji Slovani od papežev privojevali, namreč svečeniški hišni zakon, ki je, kakor je znano, še današnji dan pri tako zvanih uniatih v navadi.

Razve vsakoršne dvombe je to, da se imá tako cirilici, kakor latinici

Drobne vesti.

— Dr. Schlieman, znani preiskovalec grških starin, poslal je grškemu kralju sledeči brzogov: „Z neizmerno radostjo dajem Vašemu veličanstvu na znanje, da sem one spomenike razkril, o katerih ustno predavanje, kakor Pausanias pripoveduje, govori kot o grobovih Agamemnona, Kassandre, Eurymedonta in njih tovarišev, koje sta pri gostovanju Klytemnestra in nje ljubec Egist dála umoriti. V teh gro-

ves početek v krščanstvu iskati. Dalje nikdor, ki je to stvar z lastnimi očmi videl, ne more tajiti, da cirilica ali greko-slavjanska pisava ne bi bila neka sestavljena abeceda, in to sestavljena z ene strani iz grškega, z druge strani pa iz glagolskega alfabeta.

Vendar pak niti letna številka niti povod početka in vvedenja cirilice nista znana, da! celo temno je oboje, da-si se po bivajočih najstarejših književnih spomenikih sme določno soditi, da nje starost jedva 9. stol. po Kr. presega.

Ne mnogo bolje je z latinico. Prva nje poraba pri zapisovanju slavjanskih glasov nahaja se v tako imenovanih „frizinskih spomenikih“, katerih početek po sodbi veljavnih jezikoslovcev in strokovnjakov v 10. stol. po Kr. sega. Stoprv v drugej polovici 16. stol. se je latinica bolj razširila ter svojo znamenitost dosegla. Kakor je cirilica zarod krščansko-grške omike, také se latinica sme imenovati hčerka krščansko-rimske prosvete in slavjanskega duhá.

(Dalje pride.)

bovih sem našel neizmeren starinoslovski zaklad, mnogovrstne stvari iz čistega zlata, kateri zaklad je tólik, da lahko sam velik muzej napolni. Tak muzej bode najsijajnejši svetá, in na tisoče tujcev bode iz vseh dežel, v vseh bodočih vèkih potovalo samó zaradi njega na Grško. Delajoč samo iz čiste, proste ljubezni k znanostim, odpovedam se vseh pravic do tega zaklada ter ga vsega z največo nav-

dušenostjo ponujam Greciji v dar. Gospod! da bi bili ti zakladi z božjo pomočjo temeljni kamen k nepresežnemu blagostanju Vašega naroda!

V Mykenah 28. nov. 1876.“ —

— Alfred R a m b a u d, profesor lepih znanostij v Nancy-ju, je izdal delo, koje ima ruske narodne junaške pesni — „biline“ — za predmet. To delo se imenuje: La Russie Epique. Étude sur le Chansons Héroïques de

la Russie. Traduites ou analysées par la première fois. Paris Maisonneuve et Cie. 1876. R a m b a u d je (na podlagi lastnih študij kakor tudi ruskih preiskovalcev) narodne ruske „biline“ razdelil v četvero vrst: v pravljice (z mitologičnimi junaki, polubogovi), v povestnične; osvojene (s tujimi neruskimi junaki) in maloruske (južnih Rusov).

Književnost in umetnost.

Veliko važnost, koje ima umetnost za narodno življenje, poudarjali smo uže šestokrat, ali, kakor se vidi, nikdar se ta važnost ne more dovolj naglašati. V prvo vrsto naše domače umetnosti spada pa petje, ker ono misli in čuvstva ob enem predstavlja in vzbuja. Slovenci so imenitnost te istine najjasneje osnovanjem pevskih društev dokazali in jo utrjujejo z — le preveč redkimi — „besedami“ in koncerti. Z veseljem zabeležujemo besedo gradčkega in bečkega „slova. pevskega društva“, kateri obé besedi ste se vršili 9. dec. lan. leta. Posebno velikansk je (po opisu „Slov. Nar.“) bil koncert bečkega društva, iz kterega popisa postavimo sim nekoliko stavkov v dokaz, da slovenske pesni niso zadnje, ki se o takih prilikah pojó. „Tretja točka programa“ — tako piše poročitelj „Slov. Nar.“ — „je bila Hajdrihov četverospjev „V tihi noči.“ Peli so prekrasno: G. Jerice, (Čeh), Fr. Orožen, (Slovenec), Buchta (Čeh), in Freissler, (Čeh). Izvedenci in dietantje v glasbi trde, ka se ta skladba mej najkrasnejše sme prištevati. Ta skladba je v prav slovanskem glasbenem

štilu zložena. Človeku seže globoko v srce in zbudi mu najkrasnejših čutov. Ker ima g. Hajdrih kot kompoziter tudi nekaj neprijateljev, ki mu skladbeni talent oporekajo, naj jim bode povedano to-le: Ako bi Hajdrihovo „V tihi noči“ slišali peti le enkrat, kot jo je pel kvartet slovanskega pevskega društva dunajskega, nakrat bi postali Hajdrihovi občudovalci. V slovanskem pevskem društvu so izvrstni kritiki in avtoritete v glasbi, in ti so izrekli najboljšo sodbo o tej kompoziciji. To naj bode g. Hajdrihu v spodbujó. Cela dvorana se je tresla obilnega rokoploskanja in reči se mora, ka je učinila ta pesen najboljši efekt.“ S tem vidimo v svoje veselje potrjeno našo ugodno kritiko o Hajdrihovich kompozicijah, kterih smo v lanskej „Zori“ (str. 160) omenili. Pri tej priliki Hajdrihove pesni z novič prav gorko priporočamo. — Marljivi g. J. Lapajne je izdal zopet novo knjigo: „Občena zgodovina za više razrede narodnih in meščanskih šol“ (po dr. Netoliczkovej), ktero delo se dobiva po 25 kr. pri „Odboru učit. društva v Ljutomeru (Luttenberg).“

Vsem prijateljem in rojakom veselo novo leto, ob enem pa srčna hvala za mnoge čestitke!

Janko Pajk.